

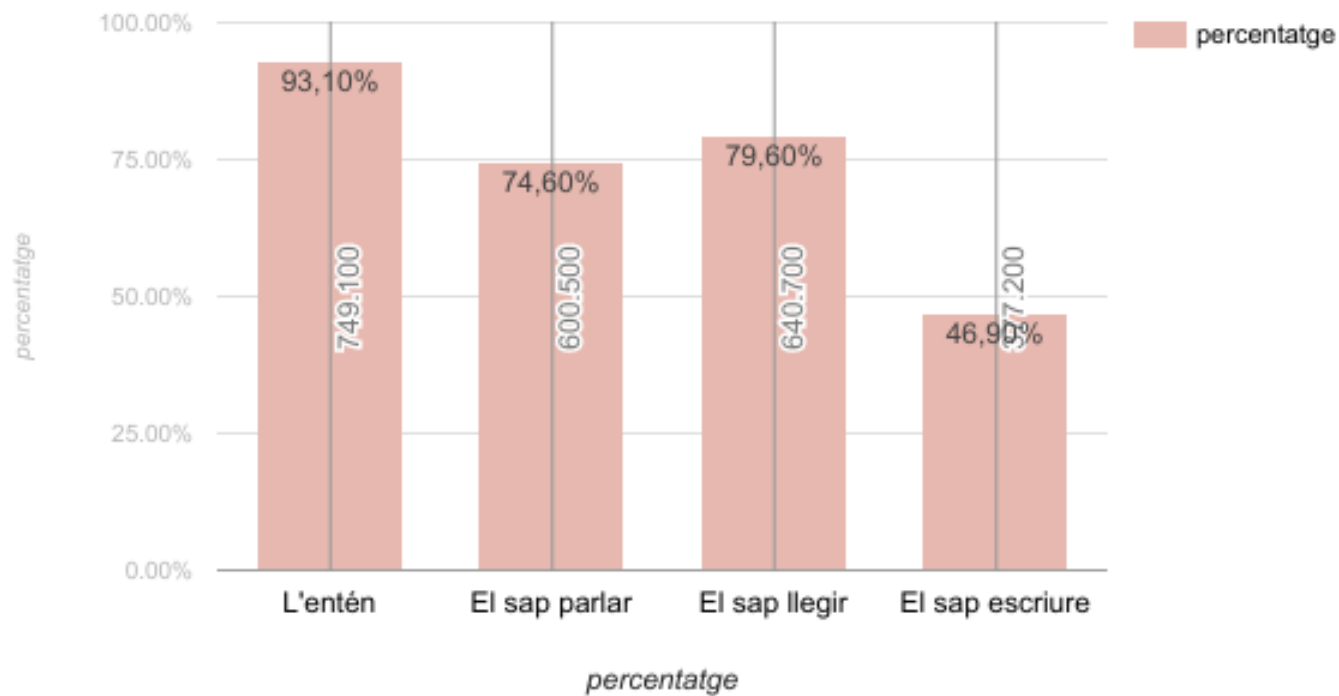
ILLES BALEARS - LLENGUA

Lucie Čermáková
Alexandra Harabišová

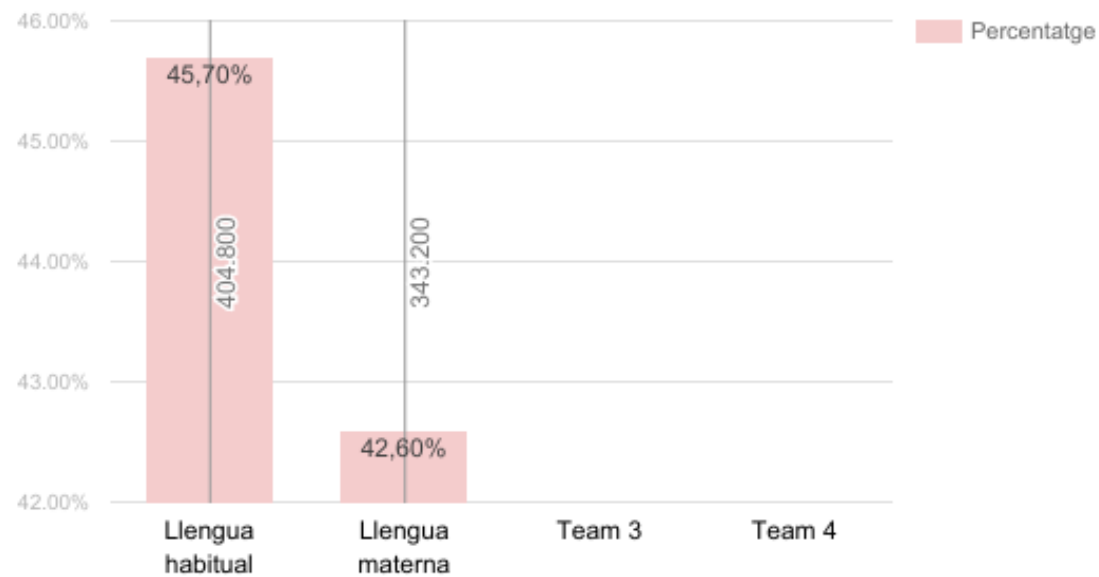
Situació sociolingüística

- català és la llengua pròpia de les Illes Balears i cooficial, al costat del castellà
- el [mallorquí](#), el [menorquí](#) i l'[eivissenc](#)
- Menorca i a la Part Forana de Mallorca és on més es parla el català
- a Palma i a Eivissa és on menys es parla
- a les zones turístiques, es parlen l'anglès i l'alemany

Coneixement del català a les Illes Balears

El català a les Illes Balears (2013)

El català insular o balear- característiques

FONÈTICA

- B/V - l'articulació labiodental de la 'v', per tant, distingeixen
- iodització - [ʎ] > [j] Generalitzada: ui < ull, ai < all, paia < palla
- diftongs- QUA, GUA > qo, go, pronunciat [ko, ku] o [go, gu] - aigo, pasco
- 'r' final- no es pronuncia cap
- finals oclusius - es pronuncien tots: camp, alt..
- 'tl' forma sense palatalitzar: espatla, batle
- assimilacions de sons - es produeixen moltes assimilacions consonàntiques: dissabte > dissa[t]e, rector > re[t]or

MORFOSINTAXI

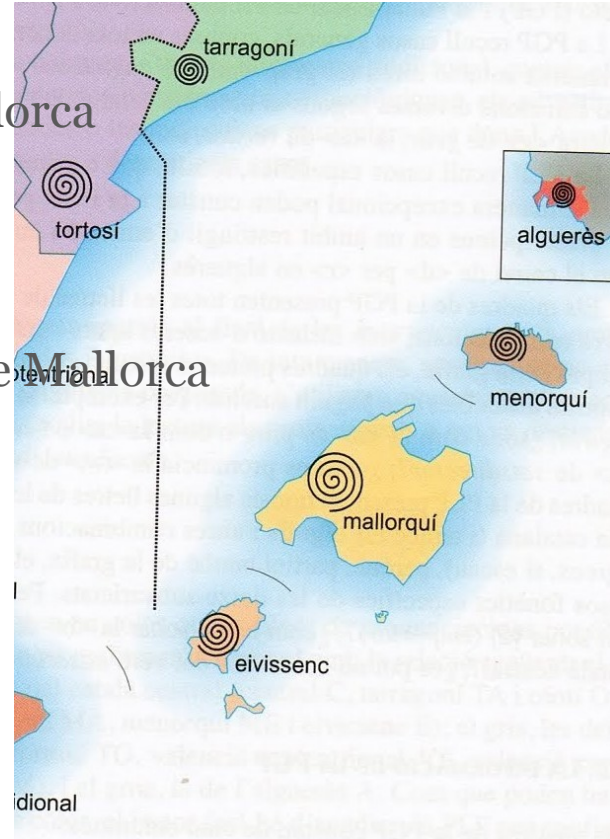
- canvi de gènere: el pols, el sang, la dolor
- article: es/so, sa, es/ets/sos, ses - només usen el/la davant de frases fetes (a la fresca), les hores (la una) o éssers singulars (la mar)
- article personal: en/na
- possessius: meu, meva/meua, meus, meves/ meues, nostro, vostro
- pronoms: usen el pronom 'jo' tan de subjecte com de complement
- 1a psg present d'indicatiu - cant, ball, parl, estim
- 1a pplu i 2a pplu Present d'Indicatiu (1a conj): -AM, -AU cantam, cantau...
- Pretèrit Imperfet de Subjuntiu (1a conj): Terminacions -ÀS, -ASSIS, -ÀS..
- 1a psing del verb SER: jo som
- Formes verbals arcaiques: duim < duem, duis < dueu, duit < dut, fuit < fugit,

LÈXIC

- arabisme: cuscussó (menjar de Nadal), atzabó (gran soroll)...
- canvis de significat: fems (escombraries), nina (nena)
- anglicismes (Menorca) : xoc (guix), ull blec (morat), bòtil (botella)
- mots balears: ca (gos), capell (barret), talent (gana), ver (veritat), moix (gat), nígul (núvol)...

Mallorquí

- el mallorquí és el dialecte català parlat a l'illa de Mallorca
- subdialecte del català balear
- la llengua catalana arriba a l'illa amb la Conquesta de Mallorca
- el pollencí, el solleric

Característiques

- Gran obertura de e i o obertes: cel, cor
- En el vocalisme àton, reintroducció, en certes condicions, de [e] tancada en
- lloc de neutra: penar
- Distinció de o i u en posició àtona
- Desaparició de -s- [z] en posició intervocàlica: camia < camisa, guiar < guisar
- No patalalitzen el grup TL: batle, espatla...
- Ordre de pronoms arcaic: CD + CI: el me diràs

En el lèxic predomina l'arcaisme sobre la innovació:

- Paraules compartides amb el menorquí: trunyelles (trenes), soll (cort de porcs)

Pollencí i Solleric

Pollencí:

- parlar de la vila i terme de Pollença (nord de Mallorca) que es diferencia de la resta del mallorquí perquè té els articles: el (pronunciat u), els (uz), la, les
- les cames [ləz 'caməs] , els homes [uz 'ɔmos]

Solleric:

- parlar propi de Sóller, que es caracteritza pel tancament sistemàtic de o àtona en u (plurar, culom)
- la desaparició de la iod intervocàlica (cees <celles, burbaes < burballes)
- la profusió de la r uvular en un bon nombre de sollerics (causada per les freqüents relacions comercials amb França)
- la variació fonètica de certs vocables (belanses < balances, puvíl < pubill), així com certs mots peculiars, com ara aubaïna (roïna), babaiana (papallona)

Menorquí

- el menorquí és el dialecte català parlat a l'illa de Menorca
- segle XVII variant molt uniforme del català oriental
- tancament de la o àtona en u
- morfemes flexius *-és, -essis, -essin*
- eliminació de la darrera vocal que canvia en una i se neutraliza i es pronuncia *u*: *aigu, llengu, Pascu*
- La *i* dèbil entre vocals es perd pronunciant *deia, veia*
- L'emudiment de la *ll* també s'hi produeix: *gúa (agulla), véə (vella), fúa (fulla), unéə (orella), náo (palla)*

LÈXIC

- escatar: enllestir, deixar acabada una cosa; netejar fregant (a Mallorca i Eivissa també)
- lloguer: paga, salari
- sèu: saïm, greix animal en general, i principalment el del porc

Eivissenc

- L'Eivissenc és dialecte català parlat a les illes Pitiüses
- a [Formentera](#) pren el nom particular de formenterer
- dues varietats: **eivissenc de Vila** (ciutat d'Eivissa), **eivissenc pagès**, (al camp, Formentera)

FONÈTICA

- La *o* àtona es pronuncia *u*
- La *r* final i la *t* final després de consonant generalment no es pronuncien, excepte *car, or, cor...*
- *Jo* i *ja* es pronuncien *io, ia*.
- L'accent és molt més suau que en mallorquí amb una exageració significativament menor de la *e* i *o* obertes.

MORFOSINTAXI

- L'article salat masculí plural pren la forma *es* davant de vocal o *h*: *es amos* (mallorquíets *amos*)
- Els plurals paroxítons mantenen la *n* llatina: *jóvens*, *hòmens*
- Primera persona singular del present indicatiu particular: *jo neix*, *mereix*, *estreny*
- Imperatius amb formes del català clàssic : *cregueu*, *dugueu*, *faceu*
- Primera i segona persona del plural del present d'indicatiu del verb *estar* amb els morfemes normals de les Balears *-am* i *-au*, *estam* i *estau*
- Formes irregulars arcaiques enjondre amb els verbs *fer*, *dir*, *veure*, *riure* i *dur*

- Augmentatius amb el sufix *-el·lo* (*homenel·lo*)
- *Dos* en femení no pren la forma *dues*
- Pronoms personals: *naltros, valtros*
- Pronoms possessius femenins: *meua, seua, teua*
- Els verbs *tenir* i *venir* conserven la *e* de l'arrel en ser conjugats: *tenc, vénc, tendria, vengueres*
- Ús de formes verbals arcaiques, en subjuntiu, verbs de segona i tercera conjugació (*enga, duga, puga, bega, visca*) i en pretèrit imperfet en totes les conjugacions (*cantasses/cantassis, beguesses/beguessis...*)

Bibliografia

- <http://blogs.cpnl.cat/nivelldtarragona/files/2011/11/insular-o-balear.pdf>
- <https://ca.wikipedia.org/wiki/Mallorqu%C3%AD>
- <https://ca.wikipedia.org/wiki/Pollenc%C3%AD>
- [https://ca.wikipedia.org/wiki/Solleric_\(dialecte\)](https://ca.wikipedia.org/wiki/Solleric_(dialecte))
- <https://ca.wikipedia.org/wiki/Eivissenc>
- <https://ca.wikipedia.org/wiki/Menorqu%C3%AD>

Moltes gràcies per la vostra atenció!